

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Григорія Сковороди»

КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ З УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

Збірник наукових статей

Випуск 19

ТЕРНОПІЛЬ

АСТОН

0

Кафедра історії та культури України

УКК 94(477)

Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. - Вип. 19. - Тернопіль: Астон, 2007. - 536 с

Збірник наукових праць зареєстровано Вищою атестаційною комісією України як фахове видання із спеціальностей «Історичні науки» (Див.: Бюлетень ВАК України. - 1999. -№6. - С. 30).

Рецензенти: д.і.н., проф. Г.К.Кожолянко; д.і.н., проф. С.С.Троян; д.і.н., проф. А.І.Черній.

Редакційна колегія: Коцур В.П., доктор історичних наук, професор (головний редактор); Борисенко В.Й., доктор історичних наук, професор; Коцур А.П., доктор історичних наук, професор; Шевчук В.П., доктор історичних наук, професор; Шаповал Ю.І., доктор історичних наук, професор; Сухобоков О.В., доктор історичних наук, професор; Тарапон О.А., кандидат історичних наук, доцент (відповідальний секретар); Колибенко О.В., кандидат історичних наук, доцент.

Рекомендовано Вченою радою Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди

Збірник присвячено 20-річному ювілею заснування Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. До нього увійшли матеріали з історії вузу та історичного факультету, а також наукові статті з різноманітних проблем української етнографії, археології, історії України з давніх часів до сьогодення. Частина матеріалів присвячена регіональним аспектам, зокрема, це статті з історичного минулого Переяславлщини. Окремим розділом представлено матеріали науково-практичного семінару «Метод усної історії: теорія та практика застосування», що став одним з перших в Україні наукових зібрань, присвячених проблемам усної історії.

Для викладачів, аспірантів, студентів.

The collected articles are devoted to the 20th anniversary of the Pereyaslav-Khmelnitsky State Hryhoriy Skovoroda Pedagogical University. They contain materials on the history of the University and of the History Department as well as scientific articles on various issues of the Ukrainian ethnography, archaeology, history of Ukraine from the earliest times to our own days. Part of the materials focus on regional aspects, namely, certain articles are devoted to the historic past of the Pereyaslav area. A separate chapter contains the materials of the scientific and practical seminar «Method of Oral History: Theory and Practice», which is one of the first scientific gatherings in Ukraine devoted to the problems of oral history.

For teachers, postgraduates, and students

ISBN 978-966-308-217-2

© Кафедра історії та культури України
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, 2007.

© ТзОВ «Видавництво Астон», верстка, 2007.

УДК 904(477.41) «16/17»

Олександр Юрченко
(Перейслав-Хмельницький)

НЕКРОПОЛІ ПЕРЕЯСЛАВА XVII-XVIII СТ.

Стаття торкається проблеми вивчення кладовищ Переяслава XVII-XVIII ст.

Невід'ємною частиною кожного населеного пункту є його некрополь чи група некрополів. Їх кількість могла змінюватися з різних причин: внаслідок розростання площі населеного пункту, чисельності населення в ньому тощо.

Для давньоруського Переяслава характерне розташування міських кладовищ на околицях з високими або підвищеними ділянками рельєфу. Сьогодні відомо чотири курганні могильники давньоруського часу - в ур. Ярмарковщина, ур. Альтицьке, «на вигоні біля міського острога», «в урочищі Подворах при виїзді із Переяслава в м. Пириятин», котрі досліджувалися Ф.І. Камінським, Д.Я. Самоквасовим, М.Ю. Бранденбургом, В.М. Щербаківським та Б.О. Рибаківим протягом другої половини XIX - першої половини XX ст. [16, с. 17-19; 25, с. 22-23; 27, с. 220-221; 29, с. 70].

Одне жіноче поховання (можливо зруйнований могильник) знайдено в 1983 р. під час побудови кільцевої розв'язки на розі вул. Новокиївське шосе та Золотоніське шосе в мікрорайоні Підварки співробітниками відділу археології ПХДІКЗ [6, с. 35-36]. Ще один ґрунтовий могильник XI-XII ст. зафіксовано та частково досліджено протягом 2003-2005 рр. на краю плато лесової тераси лівого берега р. Трубіж, між крайніми садибами по вул. Музейній та ур. Гора (Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини) [7, с. 16; 30; 31, с. 2-6; 34; 35].

Крім цього, варто додати знахідку в 1835 р. надмогильної плити з ім'ям Мортха (1237 р.) на Заальтицькому передмісті, що свідчить на користь існування там у XIII ст. єврейського кладовища, хоча повністю ця версія не доведена [15, с. 137-138].

Важко говорити про експлуатацію давньоруських могильників і виникнення нових, якщо такі були, в проміжку між 1239 та 1584 рр., оскільки ніяких вагомих фактів з цього приводу ми не маємо. Про кладовища XVII-XVIII ст. обмаль інформації, та й то переважно побічної.

Проблема вивчення пізньосередньовічних кладовищ Переяслава ніколи не розроблялася і на даний момент залишається фактично не дослідженою. Єдина публікація О.Р. Коломійця побіжно стосувалася міських некрополів козацького часу. Увага в ній зверталася переважно до поховань XIX - початку XX ст. [17].

По-перше, більшість старих кладовищ використовуються за призначенням у наш час, що сильно ускладнює археологічні дослідження впливом юридичних та етичних чинників, а давно вивчений християнський обряд поховання не дає можливості сподіватися на нові відкриття в галузі розвитку матеріальної та духовної культури тогочасного населення. По-друге, розкопки цілого кладовища - надто дорога процедура і їх важко фінансувати. По-третє, вивчення окремих поховань чи цілих їх груп найчастіше пов'язане з розташуванням останніх на інших історико-археологічних об'єктах, які й є головною метою дослідників. Тому поки що немає жодного детального звіту про дослідження українських кладовищ XVII-XVIII ст., хоча деякі кроки в цьому напрямку вже здійснені, зокрема в Києві, Полтаві, Батурині, Мохначі, Шестовиці, Кривому Розі, Чигирині [2; 3; 4; 8, с. 121-123; 9; 12, с. 17; 13; 14; 20, с. 234-235; 23, с. 108; 26, с. 94; 33].

Жодних археологічних досліджень не велося і на сучасних переяславських некрополях. Мабуть, їх проведення - перспектива майбутнього. Все ж у даній, доволі важкій проблемі,

можуть у певній мірі допомогти картографічні та писемні джерела XVIII–XIX ст., а також існування сучасних кладовищ. Останні традиційно вважаються продовженням пізньосередньовічних міських некрополів.

Оскільки церковні цвинтарі не могли забезпечити, та й не призначалися для поховання усіх городян без винятку, переважна частина жителів міста та передмість використовувала загальноміські кладовища.

За 800 м на захід від валу Нижнього міста (садиба №8 по вул. Мала Підвальна) в межиріччі рр. Трубежа й Альти, на останцевому підвищенні в ур. Ярмарковщина розташовувалося одне з пізньосередньовічних кладовищ. Воно розміщувалося на місці давньоруського курганного могильника, використовується протягом XIX ст. і по сьогоднішній день. Нині воно входить у межі міста, обмежуючись вул. Паризької Комуни, Польовою та Шкільною, але в час, що розглядається, кладовище знаходилося окремо від міста і на певній віддалі від Київського форштадту.

Надмогильні пізньосередньовічні знаки з цього кладовища в своїй більшості були дерев'яними, тому не збереглися до нашого часу. Давні кам'яні хрести, які й сьогодні можна побачити, датуються за написами та формою серединою XIX – початком XX ст. Виключення становить прямокутна чавунна плита з приблизними розмірами 1,8x0,7 м (рис. 1. 1). Край плити обведений рамкою, у верхній частині зображено символ Голгофи – хрест на підвищенні, з боків якого, по діагоналі, відходять хрест та скіпетр. Під зображенням частково зберігся напис: «зд±сь покоїтся».

Схожі нашому символи знаходимо на закладній дошці 1764 р. Покровської церкви в Ромнах (1764–1770 рр.) та на козацькій порохівниці 1726 р. (рис. 1. 2, 3), що дозволяє датувати плиту XVIII ст. або принаймні його другою половиною [28, с. 77; 10, с. 405].

У топографічному описі Малоросійської губернії кінця XVIII ст. згадується дерев'яна церква Страшного Суду, яка стояла на цьому кладовищі [21, с. 42]. В 1842 р. тут збудована дерев'яна церква св. Хоми, яка належала до причту міської Успенської церкви і яка, напевне, замінила свою попередницю [22, с. 298].

Отже, за допомогою цих скупих даних ми можемо впевнено говорити про експлуатацію некрополя в ур. Ярмарковщина у XVIII ст., хоча можна припускати його використання з часу відновлення міста у кінці XVI ст.

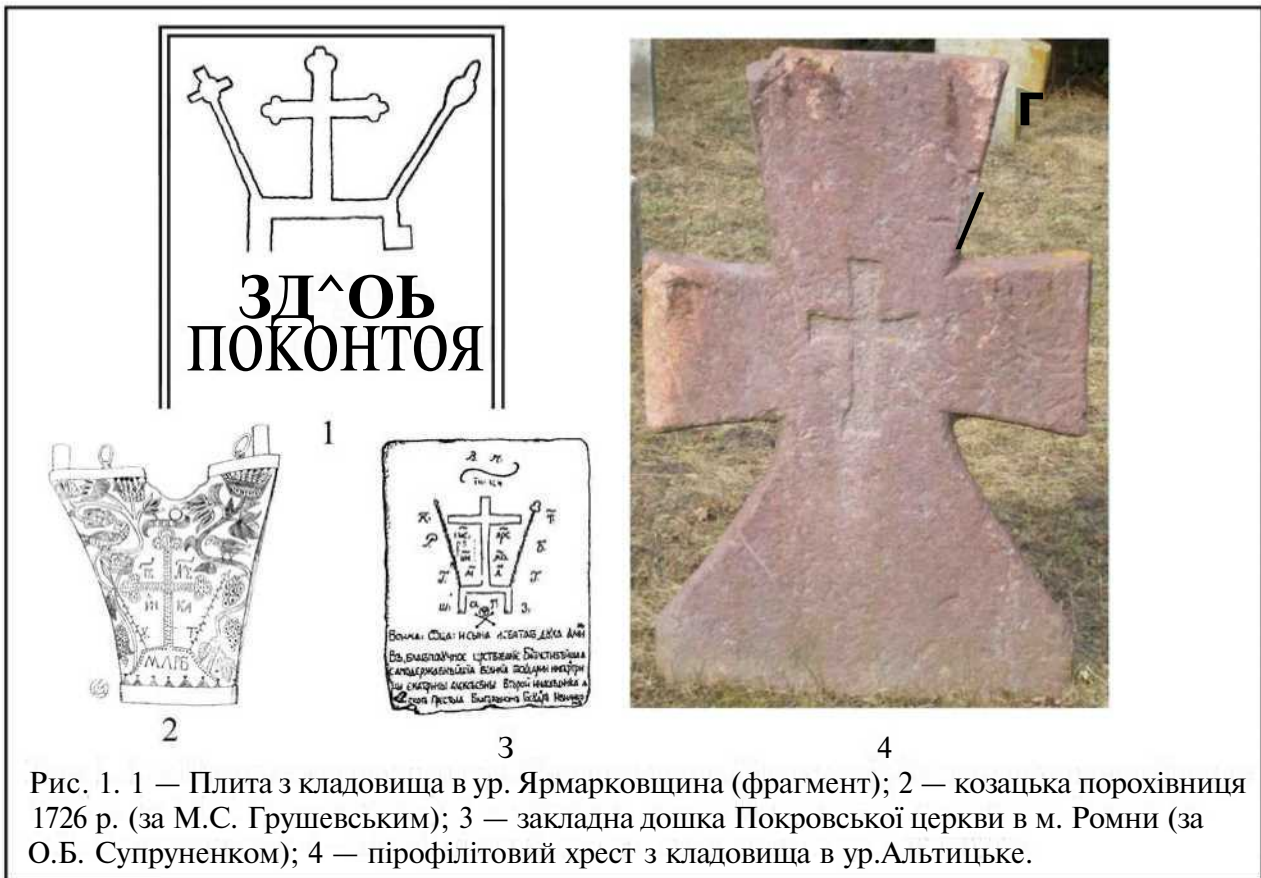
Кладовище Задовгомостянського форштадту (мікрорайон Підварки) знаходилося в межиріччі рр. Трубежа й Броварки за 1 км 640 м на північний схід від валу Нижнього міста Переяслава (проспект Червоноармійців, 10) та близько 300 м у тому ж напрямку від давнього краю самого передмістя. Сьогодні воно знаходиться на околиці міста. Поруч (західніше) проходила транспортна магістраль (вул. Новокиївське шосе), яка починалася від Гайшинської (Гейшинської) брами Переяслава і через Довгий міст прямувала до головного шляху на Пирятин та Лубни.

Існує версія, що саме це кладовище започатковане на місці давньоруського курганного некрополя, нині зруйнованого [16, с. 19]. Все ж, точних доказів цьому немає, і це питання до сьогоднішнього часу є дискусійним.

Дане кладовище виникло для забезпечення поховальних потреб, переважно жителів Задовгомостянських підварок та деякої частини жителів самого міста, що спостерігалось, до речі, в XIX ст. і нерідко відбувається сьогодні [24, с. 712].

Надмогильних знаків XVII–XVIII ст. тут, на жаль, не збереглося, а найдавніші, кам'яні, датуються другою половиною XIX – початком XX ст. Все ж нам відомо, що на території кладовища в 1784 р. освячена дерев'яна кладовищенська церква Усіх Святих, яка належала до причту задовгомостянської церкви Петра і Павла [18, с. 622; 22, с. 298; 24, с. 712]. Вона мала високий стрімкий купол, розміщений над вівтарною частиною споруди, а не над центральною навою [24, с. 712]. Із дарчих написів на релігійних книгах, подарованих на користь церкви, випливає, що вона існувала на цьому місці ще в 1780 р. [24, с. 708]. Згадується церква і в

топографічному описі Малоросійської губернії разом з кладовищенською ярмарковською церквою [21, с. 42]. Зазначимо, що ця споруда проіснувала сімдесят вісім років і ремонтувалася в 1862 р. [18, с. 622; 24, с. 712].

Ще одне переяславське кладовище розміщене на зруйнованому курганному давньоруському могильнику, за 1 км 350 м на південний захід від валу Нижнього міста (вул. Грушевського, 1а), на підвищенні, котре носить назву Вітряна Гора (в межах цього урочища знаходиться урочище Альтицьке). Урочище знаходиться в межиріччі рр. Трубежа і Альти, між сучасними вулицями Героїв Дніпра та Можайською. Остання є давньою транспортною магістраллю, котра вела від Альтицької (Ільтицької) брами міста до зарубинських бродів через р. Дніпро.

Обстеження найдавніших кам'яних та металевих надмогильних знаків цього некрополя показало їх пізні походження - середина XIX - початок XX ст. Все ж на цьому кладовищі була виявлена цікава пам'ятка - кам'яний, мальтійського типу хрест, виготовлений з шліфованої пірофілітової плити давньоруського саркофага (рис. 1. 4). Нині він експонується в Музеї народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянищини НІЕЗ «Переяслав». Хрест у свій час був вирізаний з цієї плити, що доводять шліфувальні траси, які з великим розмахом виходять за межі площі хреста. В центрі хреста вибито хрест менших розмірів. Така особливість характерна, хоч і не часто, для хрестів пізнього середньовіччя [19, с. 119, рис.1; 32, с. 47, мал.1: 5, 20]. Могила з цим хрестом вказує на пізньосередньовічне походження заальтицького кладовища, оскільки хрести такого типу були поширені в козацький час [5, с. 34; 36, с. 44, рис. 9-10].

Але із повідомлення одного з дописувачів «Полтавських єпархіальних відомостей» випливає, що кладовище в ур. Вітряна Гора засноване стараннями священника Борисоглібської

церкви Заальтицького передмістя О. Несторовським у 1830 р. [11, с. 646]. Протягом 1864-1868 рр. тут зведено дерев'яну кладовищенську церкву св. Миколая [11, с. 645-646].

Більше всього, що давній, нікому непотрібний пірофілітовий хрест міг бути перенесений на нове кладовище з будь-якого іншого, існуючого в той час у місті чи за його межами цвинтаря.

Плани та карти Переяслава XVIII ст. зосереджують увагу на топографічних об'єктах власне міста, а якщо масштаб дозволяв показати території поза межами міських укріплень, то, як правило, некрополі чомусь не позначалися. На плані Переяслава до 1800 р., який приводить М.І. Арандаренко в своїй праці, показано два кладовища - на Київському та Задовго-мостянському форштадтах (рис. 2. 2) [1]. Вони ж показані і на карті перепланування Переяслава 1810 р. (рис. 2. 1). Кладовище в ур. Вітряна Гора на цих двох картах не фігурує, отже, ні у XVIII ст., ні на початку XIX ст. його просто не існувало. На це також вказує і факт існування в кінці XVIII ст. тільки двох вищезгаданих кладовищенських церков. Розширення джерелознавчої бази з цього питання дозволило відкинути і визнати невірною попередню нашу думку щодо існування кладовища в пізньосередньовічний час [37, с. 160].

У XIX і на початку XX ст. поблизу Переяслава функціонувало єврейське кладовище. Воно розташовувалося біля 585 м на південний схід від давніх укріплень Верхнього міста Переяслава (вул. Кріпосна, 35), на мисоподібному виступі лесової тераси, відомому під назвою Гора. Судячи з карти Переяслава 1872 р., воно займало західний край виступу. Після 30-х рр. XX ст. кладовище занепадає, а в 60-х рр. його зносять. Сьогодні більша частина площі ур. Гора використовується Музеєм народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини НІЕЗ «Переяслав». Невідомо, де ховало своїх померлих єврейське населення Переяслава в XVII-XVIII ст. А між єврейським кладовищем XIX - початку XX ст. та його давньоруським попередником не існує жодного зв'язку, оскільки «тут відсутня багатовікова традиція здійснення поховань на одному місці» [15, с. 138].

Отже, на основі наведених вище даних ми можемо констатувати, що в пізньосередньовічний період християнське населення Переяслава та його передмість користувалося, окрім церковних цвинтарів, двома кладовищами - на Київському форштадті в ур. Ярмарковщина та на Задовгомостянському форштадті, котрими користуються і в наш час.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Арандаренко Н.И. Атлас карт и видов к запискам о Полтавской губернии. - Полтава, 1851.
2. Артем'єв А.В. Антропологічні матеріали з розкопок Свято-Успенського собору у Полтаві // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. - К.: ХІК, Часи козацькі, 2004. - Вип. 13.-С. 159-163.
3. Артем'єв А.В., Коваленко О.В. Матеріали з некрополя на околиці форштадту полкової Полтави (з аналізом стоматологічних захворювань населення козацької доби) // АЛЛУ. - 1999.-№2.-С. 54-55.
4. Артем'єв А.В., Колода В.В. Некрополь с. Мохнач та фізичний стан населення Слобожанщини у XVII-XIX ст. // АЛЛУ. - 2002-2003. - №№2-1. - С. 168-177.
5. Археологія доби українського козацтва XVI-XVIII ст / Д.Я. Телегін, І.С. Винокур, О.М. Титова, І.К. Свешніков та ін. - К.: ІЗМН, 1997. - 336 с
6. Бузян Г.М., Колибенко О.В., Товкайло М.Т. Звіт Переяслав-Хмельницької археологічної експедиції про дослідження в м. Переяславі-Хмельницькому в 1983, 1985 та 1987-1989 роках // НА ІА НАНУ. - 1983-89/253. - 101 с
7. Бузян Г.М., Тетеря Д.А., Товкайло М.Т. Звіт про археологічні дослідження в м. Переяслав-Хмельницькому в 2000-2001 роках // НА ІА НАНУ. - 2002. - 108 с
8. Горішній П.А. Археологічні дослідження в Чигирині // Археологічні дослідження на Черкащині. - Черкаси: Сіяч, 1995. - С. 119-123.
9. Горішній П.А. Козацький цвинтар у Чигирині: поховальний обряд, антропологія, археологічний матеріал // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. - К., 2001. - Вип. 10.-С. 32-39.
10. Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. - К., 1990. - 524 с
11. Житель города Переяслава. Борисоглебская церковь в городе Переяславе // ПЕВ. - 1870. - №15.-Ч. неоф. - С. 628-646.
12. Коваленко В.П., Мезенцев В., Ситий Ю.М. Археологічні дослідження Батурина в 2001-2002 рр. // АБУ 2002-2003. - К.: ІА НАНУ, 2004. - С. 16-18.
13. Коваленко В.П., Ситий Ю.М. Цвинтар Воскресенської Замкової церкви (попереднє зведення) // Культурно-релігійний розвиток Гетьманщини кінця XVII - початку XVIII століття. - Ніжин.: Аспект-Поліграф, 2006. - С. 86-88.
14. Коваленко О.В. Цвинтар XVII-XVIII ст. на Соборному майдані у Полтаві // АЛЛУ. - 2001.-№2.-С. 145-149.
15. Колибенко О.В. До питання про локалізацію єврейського некрополя в Переяславі Руському // Археологія. - 2001. - №2. - С. 135-139.
16. Колибенко О.В., Колибенко О.В. Некрополі Переяслава Руського // Наукові записки з української історії. - Переяслав-Хмельницький, 1999. - Вип. 9. - С. 16-21.
17. Коломієць О.Р. Переяславський некрополь // Тези доповідей науково-практичної конференції «Пам'ятки та визначні місця Шевченківського краю. Проблеми охорони та дослідження. - Канів. - 1997. - С. 148-150.
18. Мартынович П., Горленко В. Церкви старинной постройки в Полтавской епархии // ПЕВ. - 1888. - №16.-Ч. неоф. - С. 613-622.
19. Михальчишин І. Кам'яний хрест з Львівської області // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. - К., 1997. - Вип. 6. - С. 119.

20. Моця О., Коваленко В., Мезенцев В., Ситий Ю. Археологічні дослідження Батурина в 2003-2004 рр // АДУ 2003-2004 рр. - К.: ІА НАНУ; Запоріжжя.: «Дике Поле», 2005. - Вип.7. - С.234-237.
21. Описи Лівобережної України кінця XVIII-початку XIX ст. - К.: Наукова думка, 1997. - 325 с.
22. Памятная книжка Полтавской губернии на 1916 год. - Полтава, 1916.
23. Попельницька О., Чекановський А. До історії Грецького монастиря на Подолі в Києві // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. - К., 1997. - Вип. 6. - С. 107-109.
24. Протоиерей Іоанн Крамаренко. Описание переяславской Петропавловской церкви // ПЕВ. - 1875. - №15. - Ч. неоф. - С. 657-666, 705-712.
25. Рибаків Б.О. Розкопки в Переяславі-Хмельницькому в 1945 р. // АП УРСР. - 1949. — Т. 1. - С. 21-25.
26. Сагайдак М.А. Про деякі спірні питання історичної топографії ранньосередньовічного Києва // Наукові записки з української історії. - Переяслав-Хмельницький, 2005. - Вип. 16. - С. 94-104.
27. Самоквасов Д.Я. Могили Русской земли. - М., 1908. - 271 с.
28. Супруненко О.Б. Закладна дошка Покровської церкви Петра Калнишевського // Козацькі старожитності Полтавщини. - Полтава. Криниця, 1993. - Вип. 1. — С. 73-79.
29. Супруненко О.Б. Ф.І. Камінський - дослідник пам'яток археології Полтавщини // Археологія. - 1991. - №3. - С. 69-79.
30. Тетеря Д.А. Новий могильник на околиці Переяслава Руського // АБУ 2002-2003 рр. - К.: Шлях, 2004. - Вип. 6. - С. 310-312.
31. Тетеря Д.А., Товкайло М.Т., Юрченко О.В. Звіт про археологічні дослідження в м. Переяслав-Хмельницькому в 2003 році // НА ІА НАНУ. - 2005 - 87 с
32. Тітов В. Козацькі кам'яні могильні хрести в с. Ленінське та Мар'янське на Дніпропетровщині // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. - К.: Шлях, 2002. - Вип. 11. - С. 45-48.
33. Тітов В., Приймак А. Дослідження некрополя козацької доби у м. Кривий Ріг // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. - К.: ХІК, Часи козацькі, 2004. - Вип. 13. — С. 86-88.
34. Товкайло М.Т., Бузян Г.М., Вовкодав С.М., Роздобудько М.В., Тетеря Д.А., Юрченко О.В. Звіт про дослідження Переяславського ґрунтового могильника у 2004 році // НА ІА НАНУ.-2005. - 109 с
35. Товкайло М.Т., Бузян Г.М., Роздобудько М.В., Тетеря Д.А., Юрченко О.В. Звіт про охоронні дослідження давньоруського ґрунтового могильника в Переяславі у 2005 році // НА ІА НАНУ.-2006-81 с
36. Шувалов Р.О. Куяльницьке козацьке кладовище в Одесі // Нові археологічні дослідження пам'яток українського козацтва. - К., 2001. - Вип. 1. - С. 26-31.
37. Юрченко О.В. Давньоруська спадщина пізньосередньовічного Переяслава // Наукові записки з української історії. - Переяслав-Хмельницький, 2005. - Вип. 16. - С. 155-164.

The article is devoted to the study of the Pereyaslav cemeteries of the 17th-18th centuries.

ЗМІСТ

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: ТРАДИЦІЇ МИНУЛОГО І СУЧАСНИЙ НАУКОВИЙ ПОСТУП.....	3
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ.....	12
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ПЕРЕЯСЛАВ- ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ДПУ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	25
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ, МЕТОДОЛОГІЙ І МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ДВНЗ «ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ».....	35

РОЗДІЛ І АРХЕОЛОГІЯ., ЕТНОГРАФІЯ ТА ДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

РОЗДОБУДЬКО М., ЯКИМЕНКО О. БРОНЗОВА ШЕСТИПЕЛЮСТКОВА РОЗЕТКА ІЗ КИММЕРІЙСЬКИМ ЗНАКОМ.....	38
Колибенко О., Павленко С. ВАЛИ ДИТИНЦЯ СЕРЕДНЬОВІЧНОГО ПЕРЕЯСЛАВА (ДО ІСТОРІЇ НИЩЕННЯ АРХЕОЛОГІЧНОЇ ПАМ'ЯТКИ).....	42
Журухіна О. НАМИСТИНИ КИЇВСЬКОГО ПОДОЛУ.....	53
Павленко С. ДОСЛІДЖЕННЯ В.М. ЩЕРБАКІВСЬКИМ ДАВНЬОРУСЬКИХ КУРГАННИХ МОГИЛЬНИКІВ ПЕРЕЯСЛАВА У 1914 РОЦІ.....	62
Вовкодав С. МЕТОДИКА МОДЕЛЮВАННЯ ДАВНІХ КОМУНІКАЦІЙНИХ МЕРЕЖ ШЛЯХОМ ГІС-АНАЛІЗУ.....	76
Юрченко О. НЕКРОПОЛІ ПЕРЕЯСЛАВА XVII-XVIII СТ.....	83
Колибенко О., Колибенко О. АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (1993-2005 РР.).....	89
Котлярова Л. ДІЯЛЬНІСТЬ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ПО ЗНИЩЕННЮ ТРАДИЦІЙНОЇ ОБРЯДОВОСТІ НА ПЕРЕЯСЛАВЩИНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.....	103

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ З УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

Збірник наукових статей

Випуск 19

Зважаючи на свободу наукової творчості, редколегія бере до публікації й статті тих авторів, думки яких не в усьому поділяє.

Відповідальність за достовірність матеріалів несуть автори публікацій.

Передрук та відтворення опублікованих матеріалів будь-яким способом дозволяється лише при посиланні на «Наукові записки з української історії».

Редактор Ігор Миколів
Комп'ютерна верстка Мар'яни Тераз
Обкладинка Андрія Козачка

Підписано до друку 10.12. 2007 р. Формат 60x84 1/16.

Папір офсетний. Гарнітура Шкільна. Друк офсетний.

Умовно-друк. арк. 61,15. Облік.-видавн. арк. 35,98. Тираж 300. Зам. № 121.

ТзОВ «Видавництво Астон» м. Тернопіль, вул. Гайова, 8 тел. (0352) 52-71-36

Свідоцтво ТР №28 від 09.06.2005 E-mail: zbut@utel.net.ua

ВІДДРУКОВАНО ПП ІЩЕНКО Ю.В.